

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 352.07:005.574:004
DOI 10.36030/2310-2837-2(101)-2021-91-95

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

I. O. Sliusarev,

Національна академія державного управління при Президентові України

У статті розкрито теоретико-методологічні підходи до визначення механізмів управління конфліктами в системі місцевого самоврядування в умовах цифровізації суспільства. Розглянуто питання дотримання органами місцевого самоврядування чинного законодавства у сфері управління та розв'язання конфлікту, діяльність депутатів місцевих рад, пов'язану з розробкою механізмів управління конфліктами в умовах цифровізації суспільства з метою вираження і захисту інтересів відповідної територіальної громади та забезпечення активної участі у здійсненні місцевого самоврядування.

Ключові слова: управління конфліктами; місцеве самоврядування; система місцевого самоврядування; цифровізація; публічне управління; конфлікт; механізми управління конфліктами.

CONFLICT MANAGEMENT MECHANISMS IN THE SYSTEM OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF SOCIETY

I. O. Sliusarev,

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

The article reveals the theoretical and methodological approaches in determining the mechanisms of conflict management in the system of local self-government in the context of digitalization of society. The issues of compliance of local self-government bodies with the current legislation in the field of conflict management and resolution are considered. The activity of deputies of local councils in development of mechanisms of conflict management in the conditions of digitalization of a society for the purpose of expression and protection of interests of the corresponding territorial community and realization of introduction of active participation in realization of local self-government is considered.

Keywords: conflict management; conflict management; local self-government; local self-government system; digitalization; public administration; conflict; conflict management mechanisms.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Одним з основних способів запобігання конфліктам є їх профілактика. Профілактика конфліктів – це сукупність напрямів, методів управління організацією, яка знижує ймовірність виникнення конфліктних ситуацій (Громова, 2000). Профілактика конфліктів ефективно зарекомендувала себе при усуненні різних причин їх виникнення, особливо з урахуванням цифровізації суспільства. З одного боку, вказані напрями безпосередньо не пов'язані з конфліктними ситуаціями, але з другого – практика реалізації показує, що механізми їх упровадження дають змогу значно підвищити рівень розв'язання конфліктів та управління ними.

Конфлікт у системі місцевого самоврядування частіше виникає як реакція на недостатню оперативність інформаційного супроводу суб'єктів

системи місцевого самоврядування, що в подальшому сприймається громадянами як замовчування природи і причин конфлікту. Такі випадки спричиняють розповсюдження недостовірної інформації серед мешканців певної територіальної громади, що може поширюватися через засоби зв'язку, місцеві засоби інформації, вебпортали тощо. Це зумовлює необхідність удосконалення вітчизняної нормативно-правової бази щодо запровадження новітніх механізмів управління конфліктами в умовах цифровізації суспільства.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розглядувана проблематика перебуває на початковому етапі дослідження. Так, на думку С. Соколова, якщо конфлікт не помічати, ігнорувати, врегульовувати його ідеологічно (словесно) і практично нічого не робити, він буде розгортатися стихійно, загострюватися, об'єднуватися з іншими конфліктами і, врешті-решт, завершиться-

© Слюсарев І. О., 2021

ся руйнуванням тієї соціальної системи (або суб'єкта), в якій відбувається (Соколов, 2001, с. 122). У науковій розробці (Управління конфліктами, 2012, с. 4) авторським колективом розкрито сутність та зміст конфлікту як одного з процесів публічної політики, що може мати як конструктивний, так і деструктивний характер, визначено основні механізми конфліктів, здійснено їх класифікацію, проаналізовано особливості взаємовідносин інститутів публічної політики та громадянського суспільства.

Як зазначає О. Чумиков, чітко організоване управління надає конфліктному процесові форми, що забезпечує мінімізацію неминучих політичних, соціальних, економічних і моральних втрат, оптимізацію тих чи інших суспільних сфер життя (Чумиков, 1997).

У роботі О. Лебедевої та О. Матвійківа (2008) досліджено й здійснено аналіз конфліктів проектування, які виникають під час колективного (групового) проектування внаслідок різноманітних технічних і соціальних чинників. Авторами запропоновано архітектуру організаційно-технічного забезпечення колективного процесу проектування, в межах якої виявляють та усувають соціальні й технічні конфлікти, а також розроблено модель управління конфліктами. Однак дослідження зазначених вище науковців не можуть бути безпосередньо застосовані для аналізу механізмів управління конфліктами в умовах розвитку цифровізації суспільства.

Таким чином, як переконливо доводить аналіз праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, наукове обґрунтування механізмів управління конфліктами в системі місцевого самоврядування в умовах цифровізації суспільства є недостатнім, що і зумовило вибір теми дослідження.

Мета статті – проаналізувати новітні механізми управління конфліктами в системі місцевого самоврядування в умовах цифровізації суспільства, в тому числі шляхом розробки пропозицій щодо вдосконалення чинних норм законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Обумовленість взаємодії управління конфліктами в системі місцевого самоврядування, враховуючи активну цифровізацію суспільства, окреслює її невизначеність, оскільки це не може бути чітко прогнозовано. Способи розв'язання проблем, пов'язаних зі здійсненням місцевого самоврядування шляхом цифровізації, та адаптація подій, що виникають у повсякденні, можуть бути застосовані в майбутньому. Суб'єктам конфлікту в системі місцевого самоврядування властиво проектувати основні закономірності розвитку подій

або цілі події. Планування тісно пов'язане із цим процесом в управлінні конфліктами.

Конфліктна ситуація дає змогу виявити позиції, вподобання та інтереси її учасників, що, у свою чергу, сприяє правильному вирішенню проблем, що виникатимуть у майбутньому. Перебуваючи в стані конфронтації, люди найбільш чітко усвідомлюють свої інтереси та інтереси, які їм протистоять, виявляють об'єктивні проблеми і суперечності розвитку цифровізації суспільства.

Управління конфліктами в системі місцевого самоврядування передбачає не тільки врегулювання вже виниклого конфлікту, а й формування умов для запобігання йому (профілактики). Профілактика конфліктів полягає в такій організації життєдіяльності суб'єктів соціальної взаємодії, яка виключає або мінімізує ймовірність конфліктів між ними.

Слід звернути увагу на екологічні конфлікти, що виникають на тлі низки соціальних проблем, які накопичуються в містах України протягом тривалого часу. До них можна віднести несприятливу екологічну ситуацію в цілому, транспортну переваженість міст, відсутність достатньої кількості скверів тощо. В цілому ці проблеми мають об'єктивний характер, оскільки в містах складно оптимально поєднати економічну та соціальну складові розвитку. Однак розв'язувати ці проблеми було б набагато простіше, якби місцева влада вела більш активний діалог з громадянами, відмова від якого призводить до актуалізації політичної складової конфлікту. Це стосується в основному кадрової складової місцевого самоврядування, але необхідно звернути увагу і на характер взаємодії влади і суспільства.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів (Про громадські об'єднання, 2012).

Об'єднуючись у громадські об'єднання, особи можуть захищати свої законні права та інтереси. Так, одним із новітніх механізмів управління конфліктами в умовах цифровізації суспільства на прикладі міста Києва є електронна петиція, що являє собою особливу форму колективного звернення громадян до Київської міської ради, яке здійснюється через офіційний вебсайт Київської міської ради або вебсайт громадського об'єднання, яке збирає підписи на підтримку електронної петиції і отримало від Київської міської ради програмне забезпечення, необхідне

для збирання підписів на підтримку електронної петиції щодо будь-якого питання, яке належить до компетенції Київської міської ради, виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) та їх структурних підрозділів у межах повноважень, визначених Конституцією та законами України. Зазначена процедура порядку подання та розгляду електронної петиції, адресованої Київській міській раді, регламентується Положенням про порядок подання та розгляду електронних петицій, затвердженим рішенням Київської міської ради від 8 жовтня 2015 р. № 103/2006 «Про затвердження Положення про порядок подання та розгляду електронних петицій» (із змінами і доповненнями, внесеними рішеннями Київської міської ради від 17 березня 2016 р. № 233/233, від 9 лютого 2017 р. № 817/1821) (про затвердження Положення, 2015).

Дослідивши ініціативи, що подані до Київської міської ради в порядку електронних петицій, можна дійти висновку, що вони спрямовані на вирішення проблемних питань розвитку території, де проживають мешканці цієї громади. Ініціаторами таких петицій пропонуються рекомендації щодо вдосконалення взаємодії місцевих органів влади для досягнення максимального результату, що є важливим чинником побудови конструктивних суспільних відносин між місцевим органом влади і громадою. Зазначений механізм взаємодії сприятиме унеможливленню виникнення конфлікту в системі місцевого самоврядування. Також відповідним порядком ураховані тенденції до цифровізації суспільства з метою недопущення підписання електронної петиції без участі громадянина, голоси з ознаками фальсифікації автоматично відраховуються.

Варто зробити акцент на тому, що одним із суб'єктів управління конфліктом та його розв'язання на місцевому рівні є депутат місцевої ради. Так, згідно з ч. 2 ст. 2 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» депутат місцевої ради як представник інтересів територіальної громади, виборців свого виборчого округу зобов'язаний виражати і захищати інтереси відповідної територіальної громади та її частини – виборців свого виборчого округу, виконувати їх доручення в межах своїх повноважень, наданих законом, брати активну участь у здійсненні місцевого самоврядування (Про статус депутатів, 2002).

Наголошено на необхідності набуття депутатами місцевих рад та посадовими особами місцевого самоврядування вмінь конструктивного використання конфлікту, що передбачає врегулювання конфліктів шляхом мотивування

їх учасників до пошуку спільних рішень, знаходження компромісів тощо.

Однак в умовах несприятливої епідеміологічної ситуації у зв'язку із масовим поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, депутати місцевих рад позбавляються можливості реалізації своїх повноважень, наданих чинним законодавством України, брати активну участь у здійсненні місцевого самоврядування, а саме: у пленарних засіданнях або засіданнях постійних комісій відповідних місцевих рад.

Так, як інший новітній механізм управління конфліктами в умовах цифровізації суспільства відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30 березня 2020 р. № 540-IX, розд. V, запропоновано доповнення «Прикінцевих та перехідних положень» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» п. 11-1 такого змісту:

«11-1. Установити, що в період карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19):

1) пленарні засідання місцевих рад, засідання виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад, постійних депутатських комісій можуть проводитися в режимі відеоконференції або аудіоконференції (дистанційне засідання), крім питань, що потребують таємного голосування» (про внесення змін, 2020).

Таким чином, законодавець передбачив можливість для депутатів місцевих рад виражати і захищати інтереси відповідної територіальної громади та її частини – виборців свого виборчого округу, виконувати їх доручення в межах своїх повноважень в режимі відео- або аудіоконференції, що значною мірою сприятиме розв'язанню конфлікту.

На прикладі міста Києва відповідно до розпорядження Київського міського голови від 01 квітня 2021 р. № 168 затверджено Порядок проведення дистанційних пленарних засідань Київської міської ради в режимі відеоконференції (Про затвердження Порядку, 2021), в якому передбачена реалізація зазначеної ініціативи за допомогою програми Microsoft Teams з одночасною трансляцією на офіційному вебсайті Київської міської ради.

Слід зазначити, що відповідна ініціатива спрямована на вирішення питань, що стосуються невідкладного внесення змін до бюджету міста Києва, інших питань щодо термінових ро-

біт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій або якнайшвидшої ліквідації особливо тяжких надзвичайних ситуацій, спричинених епідеміями та пандеміями, чи реалізацією повноважень, пов'язаних з такими обставинами, процедурних питань, крім питань, що потребують таємного голосування.

У свою чергу, управління конфліктами в системі місцевого самоврядування передбачає недопущення конфлікту інтересів, що досягається шляхом покладання на депутатів місцевих рад обов'язку надавати інформацію про свою діяльність, яка може призвести до конфлікту інтересів.

Так, 18 березня 2021 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до статті 59-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 19 лютого 2021 р. № 1258-ІХ (Про внесення змін до статті 59-1, 2021), яким передбачено, що сільський, селищний, міський голова, секретар, депутат сільської, селищної, міської ради, голова, заступник голови, депутат районної, обласної, районної у місті ради публічно повідомляє про конфлікт інтересів, який виник під час участі в засіданні ради, іншого колегіального органу (комісії, комітету, колегії тощо), відповідного колегіального органу та не бере участі в розгляді, підготовці та прийнятті рішень відповідним колегіальним органом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження було проаналізовано новітні механізми управління конфліктами в системі місцевого самоврядування в умовах цифровізації суспільства, надано пропозиції щодо вдосконалення чинних норм законодавства України, а саме:

Список використаних джерел

- Громова О. Н. Конфликтология : курс лекций. М. : Экмос, 2000. 320 с.
- Соколов С. В. Социальная конфликтология : учеб. пособие для вузов. М., 2001. 512 с.
- Управління конфліктами у процесах публічної політики: взаємодія держави та громадянського суспільства : наук. розробка / авт. кол. : С. О. Телешун, І. В. Рейтерович, С. В. Ситник та ін. Київ : НАДУ, 2012. 52 с.
- Чумиков А. Н. Конфликтология социальных отношений как комплексная научная дисциплина и практическая специализация : учеб. пособие. М. : Социс, 1997. 382 с.
- Лебедева О. О., Матвійків О. М. Аналіз та вирішення конфліктів проектування засобами організаційно-технічного забезпечення у колективних САПР. 2008. URL: http://vlp.com.ua/files/05_21.pdf. (дата звернення: 01.04.2021).

1. Наголошено на необхідності набуття депутатів місцевих рад та посадовими особами місцевого самоврядування вмінь конструктивного використання конфлікту, зокрема врегулювання конфліктних ситуацій шляхом мотивування учасників конфлікту до пошуку спільних рішень, компромісу, відкритої розмови та співробітництва.

2. Установлено, що розв'язання конфлікту здійснюється за допомогою механізмів управління конфліктами в умовах цифровізації суспільства, а саме через: електронні петиції; пленарні засідання місцевих рад, засідання виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад, постійних депутатських комісій, що можуть проводитися в режимі відео- або аудіоконференції (дистанційні засідання); проведення дистанційних пленарних засідань Київської міської ради в режимі відеоконференції за допомогою програми Microsoft Teams з одночасною трансляцією на офіційному вебсайті Київської міської ради.

3. З'ясовано, що нормативно-правова база України оновлюється в умовах сприятливої епідеміологічної ситуації у зв'язку із масовим поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Це спонукає суб'єктів системи місцевого самоврядування до переведення своєї діяльності в дистанційний режим, що безпосередньо впливає на розвиток цифровізації суспільства.

4. Оскільки, враховуючи дистанційні заходи в системі місцевого самоврядування, чинним законодавством України не передбачено безпеку та захист інформації, що передається в режимах відео- або аудіоконференції, це є перспективними напрямками подальших наукових досліджень та розробки нормативно-правових документів в умовах розвитку цифровізації суспільства.

References

- Gromova, O. N. (2000). Konfliktologija : kurs lekcij. M. : JeKMOS. 320 p. [in Russian].
- Sokolov, S.V. (2001). Social'naja konfliktologija : ucheb. posobie dlja vuzov. M. 512 p. [in Russian].
- Teleshun, S. O., Reiterovych, I. V., Sytnyk, S. V. et al. (2012). Upravlinnia konfliktamy u protsesakh publichnoi polityky: vzaemodiia derzhavy ta hromadianskoho suspilstva : nauk. rozrobka. Kyiv : NADU, 2012. 52 p. [in Ukrainian].
- Chumikov, A. N. (1997). Konfliktologija social'nyh otnoshenij kak kompleksnaja nauchnaja disciplina i prakticheskaja specializacija : ucheb. posobie. M. : Socis. 382 p. [in Russian].
- Lebedieva, O. O., Matviikiv, O. M. (2008). Analiz ta vyrishennia konfliktiv proektuvannia zasobamy orhanizatsiino-tekhnichnoho zabezpechennia u kole-

Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 01.04.2021).

Про затвердження Положення про порядок подання та розгляду електронних петицій : рішення Київської міської ради від 08.10.2015 № 103/2006. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/poryadok-rozglyadu-elektronnyh-petyciy> (дата звернення: 10.04.2021).

Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11.07.2002 № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#top> (дата звернення: 02.04.2021).

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30.03.2020 № 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#top> (дата звернення: 10.04.2021).

Про затвердження Порядку проведення дистанційних пленарних засідань Київської міської ради в режимі відеоконференції : розпорядження міського голови від 01.04.2021 № 168. URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_zatverdzhennya_poryadku_provedennya_distsantsiynikh_plenarnikh_zasidan_kivsko_misko_radi_v_rezhimi_videokonferentsi/zkowlrjjs_mg__168/ (дата звернення: 10.04.2021).

Про внесення змін до статті 59-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів : Закон України від 19.02.2021 № 1258-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1258-20#Text> (дата звернення: 10.04.2021).

Слюсарев Іван Олександрович, аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом, Національна академія державного управління при Президентові України, 03057, Україна, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20

Цитування: Слюсарев І. О. Механізми управління конфліктами в системі місцевого самоврядування в умовах цифровізації суспільства. *Вісн. НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2021. № 2 (101). С. 91–95.

Стаття надійшла: 22.05.2021

Схвалено до друку: 24.05.2021

kyvnyh SARP. Retrieved from: http://vlp.com.ua/files/05_21.pdf (data zvernennia: 01.04.2021).

Pro hromadski obiednannia : Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 N 4572-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (data zvernennia: 01.04.2021).

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok podannia ta rozghliadu elektronnykh petytsii : Rishennia Kyivskoi miskoi rady vid 08.10.2015 N 103/2006. Retrieved from: <https://kmr.gov.ua/uk/content/poryadok-rozglyadu-elektronnyh-petyciy> (data zvernennia: 10.04.2021).

Pro status deputativ mistsevykh rad : Zakon Ukrainy vid 11.07.2002 N 93-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#top> (data zvernennia: 02.04.2021).

Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy, spriamovanykh na zabezpechennia dodatkovykh sotsialnykh ta ekonomichnykh harantii u zviazku z poshyrenniam koronavirusnoi khvoroby (COVID-19) : Zakon Ukrainy vid 30.03.2020 N 540-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#top> (data zvernennia: 10.04.2021).

Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia dystantsiynikh plenarnykh zasidan Kyivskoi miskoi rady v rezhymi videokonferentsii : Rozporiadzhennia miskoho holovy vid 01.04.2021 № 168. Retrieved from: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_zatverdzhennya_poryadku_provedennya_distsantsiynikh_plenarnikh_zasidan_kivsko_misko_radi_v_rezhimi_videokonferentsi/zkowlrjjs_mg__168/ (data zvernennia: 10.04.2021).

Pro vnesennia zmin do statii 59-1 Zakonu Ukrainy «Pro mistseve samovriadiuvannia v Ukraini» shchodo vrehuliuuvannia konfliktu interesiv u diialnosti deputativ mistsevykh rad ta silskykh, selyshchnykh, miskykh holiv : Zakon Ukrainy vid 19.02.2021 № 1258-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1258-20#Text> (data zvernennia: 10.04.2021).

Sliusarev, Ivan O.,

Postgraduate student of the Department of Regional Administration, Local Self-Government and Urban Management, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 20, Anton Tsedyk St., Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: slusarev24@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3024-8547>

Citation: Sliusarev, I. O. (2021). Mekhanizmy upravlinnia konfliktamy v systemi mistsevoho samovriadiuvannia v umovakh tsyfrovizatsii suspilstva [Conflict management mechanisms in the system of local self-government in the conditions of digitalization of society]. *Bulletin of the NAPA. Series «Public Administration»*. Is. 2 (101). P. 91–95 [in Ukrainian].

Article arrived: 22.05.2021

Accepted: 24.05.2021